Valiokunnan lausunto LiVL 21/2016 vp– E 69/2016 vp

Liikenne- ja viestintävaliokunta

Valtioneuvoston selvitys: DSM teknologiapaketti: 1. Euroopan teollisuuden digitalisointi – Täysi hyöty digitaalisista sisämarkkinoista; KOM(2016) 180 lopullinen; 2. Eurooppalainen pilvipalvelualoite – Kilpailukykyisen tieto- ja osaamistalouden rakentaminen Eurooppaan; KOM(2016) 178 lopullinen; 3. EU:n sähköisen hallinnon toimintasuunnitelma 2016–2020. Hallinnon digitalisaatiokehityksen vauhdittaminen; KOM(2016) 179 lopullinen; 4. Tieto- ja viestintätekniikan standardointiprioriteetit digitaalisilla sisämarkkinoilla; KOM(2016) 176 lopullinen

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selvitys: DSM teknologiapaketti: 1. Euroopan teollisuuden digitalisointi – Täysi hyöty digitaalisista sisämarkkinoista; KOM(2016) 180 lopullinen; 2. Eurooppalainen pilvipalvelualoite – Kilpailukykyisen tieto- ja osaamistalouden rakentaminen Eurooppaan; KOM(2016) 178 lopullinen; 3. EU:n sähköisen hallinnon toimintasuunnitelma 2016–2020. Hallinnon digitalisaatiokehityksen vauhdittaminen; KOM(2016) 179 lopullinen; 4. Tieto- ja viestintätekniikan standardointiprioriteetit digitaalisilla sisämarkkinoilla; KOM(2016) 176 lopullinen (E 69/2016 vp): Asia on saapunut liikenne- ja viestintävaliokuntaan mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- kaupallinen neuvos Kari Virtanen, työ- ja elinkeinoministeriö
- erityisasiantuntija Olli-Pekka Rissanen, valtiovarainministeriö
- opetusneuvos Petteri Kauppinen, opetus- ja kulttuuriministeriö
- tutkimuspäällikkö Anne Miettinen, liikenne- ja viestintäministeriö
- toimitusjohtaja Harri Kulmala, Dimecc Oy
- asiantuntija Marja Hamilo, Teknologiateollisuus ry

Valmis
5.0

Valiokunnan lausunto LiVL 21/2016 vp

VALTIONEUVOSTON SELVITYS

Ehdotus

Komissio julkaisi 19.4 osana digitaalisten sisämarkkinoiden strategiaa yritysten, tutkijoiden ja julkisen sektorin toimintaedellytyksiä parantavan digitaalisaatiopaketin. Paketti koostuu seuraavista tiedonannoista

— Eurooppalaisen teollisuuden digitalisointi;
— ICT- standardointiprioriteetit digitaalisilla sisämarkkinoilla;
— Eurooppalainen pilvipalvelualoite;
— EU:n sähköisen hallinnon toimintasuunnitelma 2016–2020.

Eurooppalaisen teollisuuden digitalisointi- tiedonanto sisältää toimenpiteitä, joilla tuetaan ja kytketään toisiinsa jäsenvaltioiden toimia teollisuuden ja siihen liittyvien palvelujen digitalisoimiseksi. Tavoitteena on lisätä digitalisaatioon kohdennettavia investointeja mm. strategisten kumppanuuksien ja verkostojen avulla. Tiedonanto sisältää linjaukset runsaan 50 mrd € kanavoimisesta erilaisiin digitalisaatiota edistäviin hankkeisiin. EU:n rahoitusosuus ei kuitenkaan sisällä uutta rahaa, vaan täsmentää nykyisten rahoitusinstrumenttien (Horisontti 2020, ESIR ja rakennerahastot) kohdentamista muun muassa yrityssektorin digitalisaation ja pilvipalveluiden edistämiseksi.

Eurooppalaisen pilvipalvelu-aloitteen ensivaiheen tavoitteena on tarjota eurooppalaisille tutkijoille ja luonnontieteiden ja tekniikan ammattilaiselle virtuaaliympäristö, jossa voidaan varastoida, hallita, analysoida ja uudelleenkäyttää valtavia määriä tutkimustietoa. Aloite suunnataan aluksi tiedeyhteisölle, mutta sen käyttäjäpohjaa laajennetaan ajan mittaan myös julkiselle sektorille ja teollisuuteen. Aloitteen kokonaisbudjetti on 6,7 mrd €.

ICT-standardisoinnissa komissio ehdottaa toimenpiteitä, joilla nopeutetaan yhteisten standardien laatimista ennen kaikkea viidennen sukupolven viestintäverkkojen, pilviohjelmoinnin, esineiden internetin, (massa) datateknologian ja kyberturvallisuuden aloilla.

Sähköisen hallinnon toimintasuunnitelmalla tavoitellaan julkishallinnon digitaaliset palveluiden nykyaikaistamista. Esitys sisältää 20 toimenpidettä käynnistettäväksi vuoden 2017 loppuun mennessä.

Valtioneuvoston kanta

Eurooppalaisen teollisuuden digitalisaatio

Suomen yleisen EU:n kilpailukykypolitiikkaan vaikuttamisen tavoitteena on se, että valmistava teollisuus, palvelut ja digitaalinen talous nähdään elinkeinoelämän uudistumisen ja kilpailukyvyn kannalta kokonaisuutena, jonka jokainen osatekijä tulee huomioida EU:n politiikkalinjauksissa.

Digitaalisuus tekee valmistavan teollisuuden ja palveluiden raja-aidat turhiksi. Myös rajat B2B (yritysten väliset) ja B2C (yritysten ja kuluttajien väliset) toimintamallien välillä ovat hälvenemässä. Digitalisaatiota, uusia alustoja, datan jakamista ja hyödyntämistä sekä palveluita käsitel-

täessä on tärkeää korostaa uusia liiketoimintamalleja ja markkinoita sekä vuorovaikutusta käyttäjän/kuluttajan kanssa.

Suomi tukee komission yleislinjauksia digitaalisista innovaatiokeskittymistä sekä maailmanluokan alustoista ja kumppanuuksista. Uusien rakenteiden pystyttämiseen tulee kuitenkin suhtautua varovasti. Suomi katsoo, että innovaatiokeskittymät kannattaa rakentaa ensisijassa olemassa olevia hyödyntämällä ja kehittämällä. Paremmalla eurooppalaisella ja kansallisella resurssien ja toimijoiden koordinaatiolla voimme hyödyntää eri alueiden sekä toimialojen resursseja ja osaamista eurooppalaisen elinkeinoelämän digitaalisessa murroksessa.

Toimenpiteiden ei pitäisi rajoittua yksinomaan teollisuuden alustoihin vaan tarkasteluun tulee ottaa alustayritysten ja liiketoimintamallien kirjo laajemmassa merkityksessä (mm. on-line alustat ja muut kuluttaja-alustat). On tärkeää, että komissio kartoittaa olemassa olevia eurooppalaisia digitaalisia alustamalleja, alustojen ansaintalogiikkaa, hyviä käytäntöjä sekä toimijoita. Digitaalisten alustojen tulisi pyrkiä ennen kaikkea yhteentoimivuuteen ja avoimuuteen.

EU- rahoitusta tulee kanavoida vain korkeatasoisiin, eurooppalaista lisäarvoa tuottaviin innovaatiokeskittymiin ja alustahankkeisiin. Valintojen tulee vastata todellista yksityisen sektorin kiinnostusta. Lisäksi pk-sektorin osallistumismahdollisuus digitaalisiin alusta- ja osaamiskeskushankkeisiin tulee pystyä turvaamaan.

EU-rahoituksella (erityisesti Horisontti 2020 ja EFSI) tulee edistää kokeilu-, pilotointi- ja demonstrointiympäristöiden sekä ekosysteemien syntymistä esimerkiksi älykkääseen robotisaatioon ja automaatioon, massadataan ja MyDatan hyödyntämiseen, terveydenhuollon digitalisaatioon sekä älyliikenteeseen liittyen. Rahoituksen saatavuutta tulisi yksinkertaistaa, kunhan samalla ei heikennetä hankkeiden laatua. Koska komission esitys ei lähtökohtaisesti sisällä uutta rahoitusta, komission tulisi pyrkiä tehokkaammin arvioimaan, miten olemassa olevat instrumentit houkuttelevat yksityistä rahaa hankkeisiin. Lisäksi olisi tärkeä pystyä arviomaan se, miten rahoitus on jakaantunut suurten ja pk- yritysten välille.

Ennustamaton ja liian yksityiskohtainen EU-sääntely jarruttaa kehitystä suhteessa kilpailijoihin. Samalla olisi välttämätöntä purkaa ylimääräisiä kansallisia esteitä ja kansallisiin erikoisuuksiin perustuvia säädöksiä. Sääntelyn vaihtoehtona tulee aina ensisijassa harkita muita ohjauskeinoja ja samalla uskaltaa antaa markkinoiden säännellä itse itseään. Ennen uusia avauksia DSM-paketin aikaisemmat lainsäädäntöaloitteet olisi hyvä saada pois pöydältä.

Sääntelyn vaihtoehtona tulee harkita muunlaisia ohjauskeinoja esim. standardisointia. Standardisointiin liittyvät kysymykset nousevat keskeiselle sijalle erityisesti alustataloudessa (yhteensopivuus ja joustavuus).

Nykyisen ja tulevan lainsäädännön tulee olla yhteensopiva digitaalisen maailman kanssa. Tämä edellyttää REFIT-arviointia sisältäen digitaalisuustestin ja nykyisen lainsäädännön kuntotarkistuksia.

Digitalisaatio ja palveluvaltaistuminen luo haasteita koulutusjärjestelmille. Osaava ja oikeinkoulutettu työvoima on korkeamman jalostusarvon teollisuuden ja palveluiden kilpailukyvyn yksi

keskeisistä avaintekijöistä. Digitaalisen osaamisen (esimerkiksi massadatan analysointi ja ohjelmisto-osaaminen) kehittäminen pitäisikin olla selkeä fokus EU:n koulutus- ja työvoimasektorin aloitteissa. Digitaalisen osaamisen lisäksi tulee kehittää liiketoimintaosaamista sekä toimialaosaamista sovellusalueilla. Tuemme EU:n koulutus- ja työllisyyspoliittisia aloitteita, joilla kehitetään yritysjohdon alustatalouden osaamista ja työntekijöiden digitaalisia taitoja.

ICT- standardisointi

Suomi katsoo, että ICT-standardisoinnin koordinointi ja vauhdittaminen nyt tunnistetuilla prioriteettialueilla on omiaan parantamaan digitaalisten sisämarkkinoiden kehitystä, yhteentoimivuutta, innovointia ja globaaleille markkinoille pääsyä paitsi tunnistettujen teknologioiden alueella myös useilla sovellusalueilla, joissa Eurooppa on vahvoissa asemissa.

Suomi pitää hyvänä monipuolisia (mm. julkisen ja yksityisen sektorin kumppanuusohjelmia hyödyntäviä) tukitoimia standardisointitoimijoiden yhteistyön ja vuorovaikutuksen tiivistämiseksi ja Euroopan aseman vahvistamiseksi globaalissa ICT-standardisoinnissa (mm. 5G- viestiliikenne).

Seuraamme ICT-standardisoinnin kannalta oleellisten patenttien lisensioinnin kehitystä ja komission näitä koskevia avauksia. Lähtökohtana on, että markkinoiden toimivuus edistäisi syrjimättömien ja tasapainoisten ratkaisujen löytymistä tällaisten patenttien hyödyntämisessä.

Eurooppalainen pilvipalvelualoite

Suomi pitää tärkeänä avoimen tieteen edistämistä. Avoin tiede voi merkittävästi kohentaa tutkimus- ja innovaatiojärjestelmien kilpailukykyä ja laatua Euroopassa. Tutkimuksen avoimuuden avulla voidaan myös edistää tieteen luotettavuutta, läpinäkyvyyttä ja vaikuttavuutta. Avoimen tieteen edistämiseen tarvitaan paitsi tutkijayhteisön laajaa osallistumista, myös tutkimusympäristöjen, palveluiden ja infrastruktuurien kehittämistä ja yhteistyötä sekä uusien toimintatapojen omaksumista. Avoin tiede edistää osaltaan digitaalisia sisämarkkinoita.

Suomi pitää tärkeänä dataan pohjautuvien innovaatioiden ja tutkimuksen lisäämistä ja datavetoisen talouden mahdollisuuksien hyödyntämistä. Suomi katsoo, että datan laaja avoimuus, liikkuvuus ja hyvä käytettävyys ovat omiaan vahvistamaan Euroopan kilpailukykyasemaa. Suomi pitää yksityisyyden suojaa, tietoturvaa ja luottamusta tärkeinä datavetoisen tutkimuksen, innovaatioiden ja talouden avaintekijöinä. Suomi katsoo, että datan hyödyntämiseen tarvitaan selkeitä ja kaikkia osapuolia hyödyttäviä pelisääntöjä. Erityisesti elinkeinoelämän intressit tulee pyrkiä turvaamaan.

Komission pilvipalvelualoite nostaa esiin keskeisiä toimenpiteitä, joiden avulla digitaalisuuden ja datan mahdollisuudet voidaan paremmin hyödyntää avoimen tieteen ja tutkimuksen edistämisessä. Tärkeitä toimia ovat esimerkiksi koulutus ja kannustimet datan jakamiselle. Eurooppalaisen avoimen tieteen pilven (European Open Science Cloud, EOSC) rakentamisen tulee tukea optimaalisesti tieteellisen datan ja tulosten tallentamista, jakamista ja uudelleenkäyttöä. On tärkeä varmistaa nykyisten ja uusien järjestelmien yhteentoimivuus.

Suomessa on jo pidemmän aikaa tuettu avoimen tieteen toimintamallin mahdollistamista. Menossaan olevassa kansallisessa Avoin tiede ja tutkimus -hankkeessa edistetään sekä kansallista että kansainvälistä yhteistyötä ja yhteentoimivuutta, tutkimuksen palveluiden ja tutkimusinfrastruktuurien kestävää kehittämistä sekä tutkimusorganisaatioiden yhteistoimintamalleja.

EU:n tutkimuksen ja innovoinnin Horisontti 2020 -ohjelmalla on tärkeä rooli avoimen tieteen edistämisessä ja rahoittamisessa Euroopan tasolla.

Sähköisen hallinnon toimintaohjelma

Suomi voi tukea komission ehdotusta EU:n sähköisen hallinnon toimintaohjelmaksi 2016—2020 (eGovernment Action Plan). Sen tavoitteet ovat erittäin hyvin linjassa kansallisten tavoitteiden kanssa. Suomi on jo pitkään rakentanut omaa sähköistä hallintoaan samoilla tavoitteilla ja periaatteilla. Pääministeri Sipilän hallitusohjelman digitalisoidaan julkiset palvelut tavoitteet ovat monelta osin kunnianhimoisempia kuin toimintaohjelman.

Suomi kannattaa varauksin rajat ylittävien palveluiden rakentamista. Hankkeille tulee olla nähtävästi selkeitä taloudellisia tai muita hyötyjä. Valtiovarainministeriö on tehnyt selvityksen rajat ylittävästä tiedon vaihdosta. Suomen kannalta lähialueet, Pohjoismaat ja Viro, ovat maita joiden kanssa tiedonvaihtoa jo tehdään ja sen laajentamiselle nähdään tarvetta ihmisten ja yritysten liikkuvuuden tukemiseksi. Viron ja Suomen pääministerit Rõivas ja Sipilä allekirjoittivat tätä koskevan julkilausuman. Pohjoismaiden neuvoston piirissä asiaa myös valmistellaan. Suomen kannalta toimintaohjelmaa nopeampi eteneminen näillä lähialueilla on kannatettavaa, koska siitä saadaan välittömiä hyötyjä. Suomi katsoo, että myös lähialueilla tulee noudattaa EU standardeja ja menettelyjä. Ne takaavat polun jatkotyölle.

Suomi kannattaa yrityksille ja kansalaisille suunnattujen sisämarkkinoiden verkkopalvelujen kokoamista yhteen sähköiseen portaaliin (“Single Digital Gateway“). Portaalin perustaminen edesauttaa eri palveluiden käyttöasteen nostoa ja tehostaa EU:n sisämarkkinoita erinäisten menettelyjen oikeanlaisessa ja nopeammassa käyttöönotossa. Suomi muistuttaa, että komission tulee kuitenkin kiinnittää huomiota siihen, ettei hanke aiheuta EU:n sisämarkkinoille liiallista hallinnollista taakkaa. Lisäksi kansallisia olemassaolevia ja toimiviksi todettuja ratkaisuja, kuten Suomessa kansallisen palveluarkkitehtuurin toteuttamisohjelman (KaPA) palveluväylä –hanketta ja niiden hyödyntämismahdollisuuksia tulee tutkia Single Digital Gateway –alustaa perustettaessa. Suomi pyytää komissiota kiinnittämään huomiota myös olemassaolevien eurooppalaisten palveluiden, kuten Your Europe –palvelun mahdolliseen integroimiseen Single Digital Gateway -hankkeeseen.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Valiokunta pitää kannatettavina ehdotuksen tavoitteita edistää teollisuuden ja siihen liittyvien palvelujen digitalisointia, kilpailukykyisen tieto- ja osaamistalouden sekä ICT-standardoinnin kehittymistä ja tavoitetta sähköisen hallinnon toimintasuunnitelman laatimisesta. Valiokunta kuitenkin katsoo, että digitalisaatiota tulisi edistää vastaavilla toimenpiteillä teollisuuden lisäksi huomattavasti laajemmin yhteiskunnan eri sektoreilla.

Valiokunnan lausunto LiVL 21/2016 vp

Digitalisaatiota ja innovointia edistävän ja mahdollistavan toimintaympäristön luominen Eurooppaan on erittäin tärkeää. Valiokunta pitää hyvänä, että tiedonantojen tarkoituksena on lisätä alan investointeja ja kilpailukykyä.

Edellä mainittujen tavoitteiden saavuttaminen edellyttää panostuksia sekä julkiselta että yksityiseltä sektorilta ja erilaisia PPP-kumppanuuden yms. yhteistyön malleja hankkeiden toteuttamisessa. Valiokunta painottaa tehokkaaseen käytännön toteutukseen panostamista teknologiapaketin hyvien tavoitteiden saavuttamiseksi.

Valiokunta toteaa, että tiedonantoihin liittyvän tulevan sääntelyn käsittelyssä tulee varmistaa, että sääntely tukee myös kansallisien datakeskuksiin ja verkkokaapeleihin liittyvien hankkeiden toteuttamista eikä aseta niille tarpeettomia rajoitteita.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Liikenne- ja viestintävaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan.

Helsingissä 11.10.2016

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Ari Jalonen ps
varapuheenjohtaja Mirja Vehkaperä kesk
jäsen Mikko Alatalo kesk
jäsen Jyrki Kasvi vihr
jäsen Jukka Kopra kok
jäsen Susanna Koski kok
jäsen Eeva-Maria Maijala kesk
jäsen Jani Mäkelä ps
jäsen Markku Pakkanen kesk
jäsen Satu Taavitsainen sd
jäsen Katja Taimela sd
jäsen Ari Torniainen kesk

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Juha Perttula